

Seks rejser i Tibet

Beretninger fra rejser over 15 år fra 1994 til 2009

Vivi & Jens Walter

Fotograf: Vivi Walter
Tekst og redaktion: Jens Walter

© Vivi & Jens Walter 2011
Forlag: Books on Demand GmbH, København, Danmark
Fremstilling: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Tyskland
ISBN 9788771141962

Forsidefoto: Pilgrim ved Tashilhunpoklosteret ved Shigatse. 1999.
Bagsidefoto: Mur med manisten og yakkranier fra Gossul kloster ved Manasarova søen syd for Mt. Kailash. Indskriften på yakkraniet er Om Mani Padme Hum: Hyldest til Juvelen i Lotusblomsten, dvs. Buddha. 1996.

Indholdsfortegnelse

1 Rejserne	5
2 Landet og folket	31
3 Historien	42
4 Kulturen og religionen	55
5 Udviklingen og økonomien	72
6 Undertrykkelsen	86
7 Om at rejse i Tibet	101
8 Efterskrift	105
Litteraturhenvisninger og noter	107

Vi vil sige tak til de mange tibetanere, som vi har mødt på vore rejser, og som har fortalt os om deres liv, deres forhåbninger og vanskeligheder, og om de overgreb, som de har været udsat for.

Af hensyn til deres sikkerhed, kan vi ikke nævne deres navne.

Indledning

Vi har rejst til Tibet 6 gange i den 15-årige periode fra 1994 til 2009 og sammenlagt tilbragt hen ved et år i landet.

Vi kom til Tibet første gang på en længere rejse, som gik fra Beijing over Chengdu og Lhasa til Darjeeling og Calcutta. Vi blev fascineret af Tibet af flere grunde. Landet er geografisk og naturmæssigt i alle henseender fuldstændig forskelligt fra Danmark. Det er et kæmpestort land med et areal på ca. 80 % af Vesteuropa. Det er højtbeliggende. De laveste punkter i det centrale Tibet befinder sig i 3½ km. højde – alt andet ligger højere. Når vi fortalte tibetanere, at et af de højeste punkter i Danmark var ca. 157 m. højt og blev kaldt for Himmelbjerget, havde de svært ved at holde masken. Landet er tyndt befolket, men besidder en stor naturskønhed, og de højeste bjerge i verden ligger langs Tibets sydgrænse.

Den tibetanske, buddhistiske kultur og religion gennemsyrrer dagligdagen hos tibetanerne på en måde, som er ukendt i nutidens sekulariserede Danmark og Nordeuropa. Overalt i Tibet, selv i de mest øde områder, snesevis af kilometer fra beboede steder, finder man vidnesbyrd om kulturen og religionen. Der er stupaer og bedemure, indskrifter på bjergsider, klosterbygninger og meget mere. Der findes ikke noget andet land i verden, hvor menneskene med deres kulturelle og religiøse udtryk har præget deres land så stærkt. Oplevelsen af naturen er altid samtidig en kulturoplevelse.

Nutidens Tibet er besat af Kina, og den tibetanske befolkning bliver undertrykt og diskrimineret på en måde, der er langt værre end det, danskerne blev udsat for under 2. verdenskrig. Tibetanerne kæmper for deres kulturs overlevelse og for deres overlevelse som folk.

Vi besluttede på et tidspunkt, at vi ville fortælle andre om vores oplevelser af Tibet og om det tibetanske folks kamp for retten til at eksistere som folk. Denne bog er et af resultaterne af denne beslutning.

Vivi & Jens Walter

Fotografen poserer foran Mt. Everest Northface, oktober 1994.

Rejserne

1994

Vores første møde med Tibet blev indledningen til et engagement og en fascination af et land og en kultur. Vi kom til Tibet på en rejse, som gik fra Kina til Nepal og Indien, og vi vidste ikke så meget om landet. Vi ønskede at se Potala og Mt. Everest. Vi har altid rejst rundt på egen hånd, fordi det giver mulighed for at komme i snak med folk og for at se og høre om ting, man aldrig ville opdage, hvis man gik rundt i en flok.

I 1994 blev vi i hovedstaden Lhasa vidne til eftervirkningerne af den mindre opstand, der havde fundet sted i maj samme år. Vi så kinesiske militærlastbiler, som var fyldt med tibetanere lænket med håndjern til lastbilernes lad. Der stod ti – femten tibetanere på hvert lad. Lastbilerne kørte meget langsomt rundt i Lhasas hovedgader flankeret af politibiler med hylende sirener. Hensigten var tydelig. Ud over at få lange fængselsstraffe skulle demonstrationsdeltagerne ydmyges offentligt som under den kinesiske kulturrevolution, og de tibetanere, der så lastbilkortegerne med lænkede fanger, skulle skræmmes til at være lydige mod de kinesiske myndigheder. Vi turde ikke fotografere, fordi der var kinesisk politi over alt på gaderne – senere blev vi mere modige.

Bagsiden af Potala, en efterårsdag 1994. I dag er store dele af parken forvandlet til et kinesisk forlystelsesetablisement med gynger og karruseller.

Den gamle kvinde sælger den yoghurt, hun har lavet af den fede mælk fra sin zhom (krydsning mellem yakokse og ko). 1994.

Vi så selvfølgelig Potala, som i 1994 stadig til en vis grad fungerede som et tibetansk kloster, og vi besøgte Sera og andre klostre i Lhasa omegn. Vi tog ud til Ganden kloster, som ligger 45 km. fra Lhasa. Det blev næsten helt ødelagt af rødgardister under kulturrevolutionen. Vi slog os sammen med to canadiere og en japaner for at tage op til Basecamp på Everest Northface. Der var hundekoldt i 5000 meters højde i slutningen af oktober, og vi indlogerede os i et lille stenhus, som vi fik stillet til rådighed af de meget venlige munke i Rongbuk klosteret, som ligger lidt nord for Basecamp. Det lykkedes os at bytte en kinesisk termokande til noget brænde, som munkene samlede på bjergsiderne, således at vi kunne holde ild i et lille bål i midten af stenstuen natten igennem.

Da vi forlod den tibetansk højslette og kørte gennem bjergslugterne i Himalaya ned til de lavere og varmere forbjerge i Nepal, var vi enige om, at vi ville vende tilbage.

1996

Vi havde besluttet, at vi ville rejse hen over den store Chang Tang højslette, som dækker det meste af det nordlige og vestlige Tibet. Højsletten, som strækker sig et par tusind kilometer fra øst til vest, ligger i 4500 til 5000 meters højde og er hovedsageligt beboet af nomader, der drager omkring med deres yakokser og får. Vi mødte i Lhasa to svejtser, som vi fik med på ideen, og lejede en land cruiser med en tibetansk chauffør samt en kinesisk lastbil til at transportere benzintromler og proviant.

Målet for vores rejse var Mt. Kailash, som ligger ude i det vestlige hjørne af Tibet som en del af Transhimalayabjergkæden et par hundrede kilometer nord for Himalaya. Mt. Kailash er et helligt bjerg for fire religioner og for mere end en milliard mennesker. Det er let at forstå, når man ser det, som det ligger der som en 7000 meter høj snedækket kegle omgivet af en cirkel af lidt lavere forbjerge. Bjerget har været mytedannende gennem flere tusind år, for de indiske hinduer er Mt. Kailash guden Shivas bolig, hvor han residerer med sin hustru Parvati, og for de tibetanske buddhister finder religionsstifteren Milarepas afgørende prøve sted på Mt. Kailash. Enhver tibetaner drømmer om en gang i sit liv at besøge Mt. Kailash og gå rundt om det for at opnå en symbolsk genfødsel. Myten siger, at hvis man går rundt om bjerget 108 gange, vil man komme til Nirvana umiddelbart efter afslutningen af sit nuværende liv. Af respekt for bjergets hellighed har ingen bjergbestigere sat deres fod på bjergets top. Selv Reinhold Messner afstod fra at klatre helt op til toppen. Vi lejede tre yakokser til at bære oppakningen og en af de lokale nomader til at passe yakokserne og gik derpå rundt om bjerget. Det var en lidt hård og kold tredages tur på

Rygsække, telt og øvrig oppakning er ved at blive lagt på Yakokserne nede på højsletten syd for Mt. Kailash. 1996.

Mt. Kailash sydside, set fra Manasarova søen 1996. Ifølge myten er de lodrette kløfter skabt af religionsstifteren Milarepas tordenkile, da han kæmpede med bönreligionens leder. 1996.

60 kilometer med det højeste pas beliggende i knap 6000 meters højde. Selv om ingen af os er troende, var det en stærk, spirituel oplevelse at passere de klippeformationer, hvor pilgrimene gennemgår den symbolske død og et par kilometer senere genopstandelsen i det højeste pas. Vi mødte et par pilgrimme, som prosterede, det vil sige målte jorden med deres krop, hele vejen rundt om bjerget. Det må tage dem mange dage at komme rundt om bjerget på denne måde.

Vi slog lejr i et af bjergpassene vest for Mt Kailash sammen med nogle tibetanske pilgrimme, som også var på vej rundt om bjerget. 1996.

Vi slog også lejr ved Manasarova søen, et halvt hundrede kilometer syd for Kailash. Navnet betyder Brahmas sind, og søen er for hinduerne lige så hellig som bjerget. Det var her, Svend Hedin i 1907 erklærede, at hvis han skulle tilbringe resten af sit liv på samme sted, ville han vælge Gossul kloster ved søens bred på grund af stedets uendelige skønhed med udsigten til Kailash i nord og Himalayas snehvide toppe i syd. Også vi synes, at området omkring Kailash besidder den mest storslåede naturskønhed, vi nogensinde har oplevet.

På vejen tilbage kom vi efter godt hundrede kilometers kørsel pludselig uforvarende ind i en kinesisk koncentrationslejr, som lå midt i ødemarken. Vores chauffør havde besluttet at køre, hvad han troede var en genvej, og pludselig stod vi midt i lejren. Vores chauffør var som tibetaner skrækslagen over, hvad der kunne ske, og vi var heller ikke begejstrede over at være omgivet af kinesiske soldater, som stod med maskinpistolmundingerne i en afstand af 20 centimeter fra vore maver. Efter et par timers diskussion og afhøring af chaufføren endte det med, at soldaterne tog en af benzintromlerne fra lastvognens lad og lod os køre videre. I betragtning af situationen fandt vi ikke anledning til at protestere.

Lejren bestod af et antal bræddehytter og telte omgivet af pigtrådshegn, og så vidt vi kunne skønne, må der have opholdt sig mellem 500 og 1000 tibetanere i lejren. De gravede tørv i det omliggende moseagtige område under bevogtning af de kinesiske soldater. Ifølge kinesisk lov kan man for mindre forseelser administrativt og uden at komme for en domstol idømmes internering i op til 3 år i en arbejds- og genopdragelseslejr. Interneringen kan med disciplinære begrundelser forlænges. Det hårde, kolde klima og livsbetingelserne i lejren syntes at være sådan, at mange på grund af sult og misrøgt ikke har kunnet overleve en vinter eller to.

Den 6 årige tulku (inkarnation af afdød lama) i Nehang kloster. Han er nu interneret af kineserne på et ukendt sted. 1999.

1999

Vi havde besluttet, at vi ville besøge områderne nord og øst for Lhasa og se nogle af de klostre, som ligger her, og snakke med munkene. Vi ville runde turen af med at trekke langs med Mt. Everest Northface så højt, som vi nu havde kræfter til at gå.

Vi besøgte Nenang kloster ikke så langt fra Tsurpo, hvor karmapaen residerede, før han flygtede fra kineserne til Dharamsala og Sikkim. Da vi besøgte Nenang boede han stadig i Tsurpo. Klosteret drev en skole for forældreløse børn. Den chauffør, vi havde med, var født og opvokset på egnen og han kendte en del af munkene, så vi fik en fin modtagelse på klosteret. Vi fik snakket med munkene, som fortalte om de daglige besværligheder med kineserne og om deres pres på klosteret. Vi fik også en audiens hos den seksårige tulku, en reinkarneret lama, som var ved at blive opfostret til at blive klosterets religiøse overhoved. Vi fik senere, efter at Karmapaen var flygtet, at vide, at drengen var blevet arresteret af kineserne, og nu blev tilbageholdt et ukendt sted i Tibet eller Kina.

Vi tog nordpå og slog lejr ved den store sø Nam Tso, som ligger ved den østlige kant af Changtang højsletten. Der er en flot udsigt til de 7000 meter høje bjergtoppe i Transhimalaya mod syd. Vi fik jævnligt besøg af en nonne, der levede som eneboer i en hule i klippen ikke så langt fra, hvor vi havde slået os ned. Hun havde trukket sig tilbage fra verden for at meditere, men syntes alligevel om vores selskab, for hun besluttede, at hun ville hjælpe os med at holde lejrpladsen ren. Vi var lidt nervøse for, at der skulle komme for meget sand i benzindysen til vores kogeapparat, som hun insisterede på at rense, men det gik, og vi tilbragte en tid sammen med hende. Vi mødte hende igen nogle år senere. Da var hun temmelig ældet af det hårde, udendørs liv sommer og vinter i 5000 meters højde.

Vi tog mod sydøst og besøgte bl.a. Reting og Talung klostre og senere Samye, som ligger nede ved Brahmaputra (Yarlung Tang floden). Talung kloster blev næsten helt ødelagt af kinesiske soldater under kulturrevolutionen, som beskød klosteret med mortargranater. En del af klosteret var blevet bygget op igen, men to tredjedele lå stadig i ruiner. Vi slog lejr på en engstrækning nord for klosteret og fik straks besøg af beboerne fra den nærliggende landsby. Ikke langt fra vores lejr boede en meget gammel, tidligere abbed fra Sera kloster ved Lhasa. Vi blev inviteret til at besøge ham, og det viste sig, at han havde været en af lederne af Sera under den kinesiske invasion i 1951. Nu tilbragte han sin alderdom her i dalen nord for Talung kloster.

Forfatteren styrer båden over Brahmaputra, mens tibetanerne morer sig. 1999

Forfatteren krydser gletscherudløbet ved Rongbuk gletscheren nord for Everest. 1999.

For at komme til Samye kloster skal man krydse Brahmaputra i en fladbundet båd, der kan tage 15-20 passagerer. Vi tog derover og besøgte klosteret, som ligger midt i et ørkenagtigt landskab, samt nogle af de nærliggende landsbyer. Da vi skulle sejle tilbage igen, overtalte rorgængerens forfatteren til at tage roret, fordi han skulle ordne et eller andet praktisk ved båden. De tibetanske passagerer var ved at falde om af grin, de var utvivlsomt spændt på, og om båden ville påsejle en af de utallige sandbanker, der lå midt i floden, og gå på grund, eller det lykkedes at styre uden om dem. Det gjorde det, og vi kom frelst i land.

Vi tog sydpå til Mt. Everest og slog vi vores telt op lige nord for gletscherranden ved Basecamp. Næste morgen gik vi af den østlige sti, som blev brugt af de tidlige everestekspeditioner i 1920'erne op mod Rongbuk Shar gletscheren. Vi slog lejr ved den gamle camp 1 i 5500 meters højde. Der mødte vi to canadiere, som var i gang med en lille privat ekspedition uden kinesisk tilladelse. Selv om de begge var erfarne bjergbestigere, vurderede vi, at deres chance for at nå toppen i slutningen af august måned i bedste fald var meget lille. Skønt det stadig var sommer, faldt temperaturen til 10-15 graders frost i løbet af natten, og der var is overalt næste morgen. Vi gik videre op mod den gamle camp 2 i 6000 meters højde (den nuværende Advanced Basecamp), men da vi nærmede os, slog vejret om til tåge og snefygning, og vi turde ikke fortsætte op ad gletscheren, fordi sigtbarheden faldt til ganske få meter, så vi gik tilbage til Camp 1. Vi havde gået stort set så langt, som vore kræfter rakte til, og vi gav de to canadiere resten af vor proviant, inden vi begav os tilbage til Rongbuk Kloster. Der blev vi nærmest modtaget som helte af de lokale tibetanere, selv om vi ikke havde udrettet noget som helst; men de syntes åbenbart, at det var imponerende, at to halvgamle europæere klatrede rundt i bjergene på egen hånd.

2001

Vi havde besluttet, at vi ville rejse rundt i Tibet for at besøge skoler. Vi havde allerede set nogle skoler på vore tidligere rejser, men denne gang ville vi lave en lidt mere systematisk undersøgelse af, hvordan uddannelsessystemet fungerede. Skole og uddannelse har været et stridspunkt i Kina siden 1949 og i Tibet siden 1951. Under kulturevolutionen blev skolevæsenet slået helt i stykker, men efterfølgende er det sket en stærk forbedring især i bydistrikterne. I landdistrikterne er der stadig mange børn, der ikke har mulighed for at gå i skole. De kinesiske tilflyttere til Tibet har langt bedre uddannelsesmuligheder end tibetanerne. De får mere økonomisk støtte, og ifølge lovgivningen skal al undervisning, bortset fra de laveste trin, foregå på kinesisk og ikke på tibetansk.

Fotografen tager en pause foran teltet ved camp 1 ved Everest North Face. 1999.

Vi havde kontakt med en vestlig organisation, som havde hovedsæde i Sverige, og som blev ledet af en eksiltibetaner. Organisationen byggede landsbyskoler i Tibet for penge samlet ind i Vesteuropa og USA med det formål at støtte de fattige tibetaneres mulighed for at gå i skole. De fattige tibetanere har stort set ikke råd til at gå i skole i det skolesystem, som kineserne har oprettet. Vi besøgte Medro Gonkar og Lundrup ca. 100 km. vest for Lhasa for at se nogle af de folkeskoler, som organisationen havde

En tibetansk dreng med det obligatoriske, kinesiske pionertørklæde sidder og læser i klasselokalet på den private skole i Medro Gonkar. 2001.

Eleverne fra skolen for forældreløse børn i Lhasa hilser en afbrydelse i undervisningen velkommen. 2001.

Læreren skriver på tavlen. Matematikundervisning i lower secondary school på en privat skole Medro Gonkar distrikt. 2001.

bygget, og for at snakke med de tibetanske lærere. Skolebygninger og udstyr var selvfølgelig af meget beskeden standard sammenlignet med danske forhold, og pædagogikken var traditionel asiatisk med megen højtlesning i kor og udenadslære, men vi kunne konstatere, at i hvert fald matematikundervisningen lå på et ganske højt niveau.

Lærerne fortalte om den daglige kamp for at få økonomien til at hænge sammen, og om kinesernes ideologiske pres på skolerne for at sikre, at børnene fik den rette patriotiske indoktrinering. En af skolerne tilbød frivillig, ekstra engelskundervisning.

Eksamensafholdelse på en distriktsskole nord for Shigatse. 2001.

Kineserne prøver ellers at forhindre tibetanerne i at lære engelsk, med mindre de vil opgive at lære om deres eget sprog i skolen og udelukkende lære kinesisk og engelsk. En del tibetanere tager derfor engelsk som ekstra sprog uden for skolen.

Vi besøgte forskellige mellemskoler (secondary school) i Lhasa. Det er kun de rige, der har råd til at sende deres børn i secondary school, selv om skolerne er statslige, fordi skolepengene er ret høje og nemt kan sluge over halvdelen af en almindelig tibetaners årsløn. Skolerne var rent kinesisk styret, om end der var nogle få tibetanske lærere. Vi besøgte skolerne midt i eksamenstiden. Lærerne fortalte, at der var et stort frafald fra lower til upper secondary school. Mindre end en tredjedel af de elever, der var til eksamen, ville få lov til at gå videre. De andre kunne enten prøve en gang til eller forlade skolen og se, om de kunne finde et job.

Vi så en privatskole for forældreløse børn, som lå midt i Lhasa. Den blev drevet af en idealistisk tibetaner, som samlede penge ind til skolen blandt kvarterets handlende. Der var ca. 300 børn i skolen. Skoleinspektøren fortalte, at nogle af børnene var ægte forældreløse, mens andre blev forgivet at være det. For at have bopæl i Lhasa, skal man have en tilladelse af de kinesiske myndigheder, men mange tibetanske løsarbejdere har ikke, og kan ikke få en sådan tilladelse, og deres børn kan derfor ikke blive optaget i en offentlig skole. De tibetanske løsarbejdere meldte derfor deres børn ind i skolen for forældreløse. Det var næsten gratis at gå i skolen, og skoleinspektøren var meget stolt af, at han kunne tilbyde engelskundervisning til de dygtigste af eleverne. De kinesiske myndigheder havde prøvet at lukke skolen et par gange, men den havde klaret sig indtil da. Da vi kom tilbage fire år senere, var skolen lukket.

Vi tog op til kanten af nomadeområderne nord for Shigatse for at se på landsbyskoler og distriktsskoler for nomadebørnene. Mange nomadebørn går ikke i skole. De, der gør, bliver ofte samlet på kostskoler. Vi besøgte en distriktsskole med ca. 400 elever. Vi ankom midt i afholdelsen af en af de ugentlige prøver. Alle skolens elever sad i den sandede skolegård med korslagte ben, opgaver, skrivepapir, blækhus og penne. Lærerne fortalte os, at ca. halvdelen af eleverne var kostelever. Det var svært for mange af eleverne at betale skolepengene, og det kneb for skolen at få penge til at købe brænde nok til at opvarme klasselokaler og sovesale i den kolde vinter. Vi så også en lille, lokal skole et halvt hundrede kilometer derfra med ca. 60 nomadebørn og 3 lærere. De dygtigste af børnene herfra kunne senere komme på distriktsskolen.

Skolen for forældrelose børn har ikke råd til at købe skrivepapir, så de fleste af børnene skriver på malede trætavler. 2001.

En tibetansk pige på distriktsskolen nord for Shigatse kæmper med sin eksamensopgave. 2001.

Børnene passer hinanden i en nomadelejr på højsletten i det nordøstlige Tibet. De sorte telte lavet af yakuld ses i baggrunden. 2005.

2005

Vi besluttede, at vi ville rejse fra Yunnan i det vestlige Kina op langs Mekongdalen, som løber igennem hele det østlige Tibet fra Nord til Syd, og derefter over det nordøstlige Tibet til Lhasa. Vi havde ikke været i disse områder før. Vi lejede en jeep med chauffør, og vi havde efter myndighedernes krav en kinesisk guide med, indtil vi kom til Lhasa. Vi ville lave en reportagefilm om sociale og kulturelle forhold i Tibet. Guiden viste sig at være en fornuftig fyr, som ikke blandede sig i vore filmoptagelser, og vi sørgede da også for ikke at filme noget kontroversielt, når guiden var i nærheden.

Det østlige Tibet er anderledes end resten af landet. Selv om området er ret bjergrigt, ligger meget af det lavere end det øvrige Tibet. Der er temmelig frugtbar, og i det sydøstligste hjørne af Tibet kan man nede i Mekongdalen sågar dyrke vin. Vi så strækninger med vinmarker på de vestlige bjergsider, da vi kørte langs med floden. Der er langt flere kinesiske indvandrere i det østlige Tibet end i resten af landet, fordi området ligger op til grænsen af de kinesiske provinser Yunnan og Sichuan, og fordi klimaet minder mere om det, kineserne er vant til hjemmefra.

Da vi havde en kinesisk guide med, kunne vi komme i kontakt med de kinesiske tilflyttere og snakke med dem. Kinesere og tibetanere boede hver for sig i hver deres landsbyer. Kineserne ville ikke blande sig med tibetanerne. Vi snakkede med bønder, grøntsagsdyrkere og frugtavlere, og nogle af dem fortalte os, at de kom fra det centrale Kina, og at beboerne fra forskellige landsbyer havde fået tilbudt statsstøtte til at købe jord i Tibet, og de fik i en længere periode statsstøtte til driften. De kunne derfor købe jord til en højere pris, end tibetanske bønder havde råd til, og de kunne sælge deres varer billigere på markedet. De var selv meget tilfredse med deres situation og mente, at de var dygtigere end de tibetanske bønder.

Det var selvfølgelig en del af den kinesiske koloniseringspolitik, og det ville svare til at EU gav hollandske bønder økonomisk støtte til at købe jord i Danmark og støttede disse bønders produktion økonomisk, så de kunne udkonkurrere de danske bønder. Man kan vel forestille sig, hvad danskerne ville mene om en sådan politik.

Vi kom til Chamdo, som er den største by i det østlige Tibet. Chamdo er helt domineret af kinesere. Der kommer sjældent vesterlændinge, og det kinesiske politi kontrollerer alt og alle. Vi fik udgangsforbud fra hotellet, men det overholdt vi nu ikke. På vejen fra Chamdo gennem det nordøstlige Tibet besøgte vi klostre og nomadelejre ude på højsletten. Det var vidunderligt at komme ud i den storslåede, fri natur, væk fra politi og bureaukrater.

Gruppebillede med tibetanske jernbanearbejdere på de nylagte skinner nord for Nagchu i forbindelse med bygningen af jernbanen fra Golmud til Lhasa. 2005.

Nomadefamilies sommertelt i passet ved Nojin Kangtsang i ca. 5500 m. højde. Mange nomader anskaffer sig et transportabelt solcelleanlæg for at få strøm til lys om aftenen. 2005.

Ung normadekvinde på vej ind ad teltdøren i sommerteltet. 2005.

Noget af det mest spændende var bönklosteret ved Tengchen. Vi havde set mange buddhistiske klostre, men det var første gang, vi så en af bönreligionens store helligdomme. Bön er den oprindelige religion i Tibet, som er blevet fortrængt af buddhismen. Der var omkring 100 munke i klosteret, og vi fik lejlighed til at overvære fællesbønner og rituelle handlinger. Nord for Nagchu mødte vi jernbanen, som kineserne var ved at bygge fra Golmud til Lhasa for at forbinde Tibet med det kinesiske jernbanenet. Vi travede lidt rundt på skinnerne og snakkede med nogle af jernbanearbejderne.

Vi tilbragte nogle dage i Lhasa og drog derefter ud på en trekkingtur for at besøge nogle nomadelejr, som lå nord for det godt 7000 m. høje bjerg Nojin Kangtsang vest for Yamdrok Tso. Efter en del forhandling med nomaderne fik vi lejet 3 yakokser til vores oppakning og drog af sted. På andendagen besøgte vi en nomadefamilie i deres telt oppe på bjergryggen ved sommergræsningen og fik som sædvanlig smørthe og tsampa. Vi havde et par fotos af Dalai Lama med i lommen og viste dem til familien. Børnene blev velsignet med billederne, og forældrene sad stille og græd. Det var let at forstå deres følelser, men vi kunne ikke give dem billederne. Hvis børnene fortalte, at forældrene havde billeder af Dalai Lama, og det rygtedes, ville forældrene blive arresteret og få et halvt eller et års fængsel. Vi slog vores telt op højere oppe i passet en kilometer væk, og hen på aftenen fik vi genbesøg af husfaderen fra nomadelejren. Vi tilbragte en hyggelig aften sammen. Om natten kom det voldsomste tordenvejr, vi nogen sinde har oplevet. I 5500 m. højde befandt vi os midt i tordenvejret, og lynene drøned vandret hen over jorden uden for teltet. Vi havde tidligere på dagen set sortsvedne klippestykker rundt omkring i passet, og nu vidste vi, hvorfor de så sådan ud. Vi var temmelig bange, og vi lå fladt ned på ryggen i teltet i et par timer, indtil det var overstået. Næste dag skinnede solen, og vi kunne fortsætte vores tur.

Den film om tibetanernes dagligliv og kultur, som vi optog undervejs, er siden blevet vist i Danmark ved foredrag og andre arrangementer. En film om den tibetanske buddhisme er stillet til rådighed for religionsundervisningen i gymnasiet.

2009

I marts 2008 udbrød der oprør i Lhasa og ca. halvtreds andre steder i Tibet. Allerede i 2005 var det tydeligt at se de forandringer, som moderniseringsprocessen i Tibet havde medført. Lhasa lignede efterhånden en kinesisk provinsby, og mange af de tibetanske kvarterer var blevet revet ned. I de kinesiske kvarterer var der bugnende butikker og nye japanske biler, i de tibetanske kvarterer herskede fattigdommen. Tibetanerne blev bevidst og konsekvent holdt uden for moderniseringsprocessen.

En student fortalte os, at ud af hundrede tibetanske kandidater fra Lhasa Universitet havde kun to fået et job, mens samtlige kinesiske kandidater fra samme årgang havde fået job.

I 2008 brød tibetanernes frustrationer og utilfredshed ud i lys lue. Kineserne svarede igen med maskingeværer. 9 kinesere døde på grund af ildspårettelser, og et par hundrede tibetanere blev dræbt. Efterfølgende gik de kinesiske soldater fra hus til hus, og et par tusind tibetanere blev arresteret. Omkring 30 blev dødsdømt og et ukendt antal fik mellem 15 og 30 års fængsel.

Vi tog til Tibet i 2009 for at se, hvordan situationen havde udviklet sig efter opstanden og for at lave en ”under cover” film om, hvad der foregik. Vi havde fra forskellige kilder hørt, at kineserne havde strammet grebet om tibetanerne og behandlet dem med en brutalitet, som man ikke havde set siden kulturrevolutionen, og vi ville prøve at dokumentere, hvad der rent faktisk foregik.

Vi havde lidt besvær med at komme ind i Tibet. Kineserne lukkede uden varsel grænsen to dage før, vi skulle flyve fra Chengdu til Lhasa, fordi de fejrede 60 års jubilæet for oprettelsen af den kinesiske folkerepublik, og de ønskede ikke vesterlandske vidner til eventuelle tibetanske protester og demonstrationer. Vi kom ind fra Kathmandu en måned senere end planlagt, da indrejseforbudet blev ophævet igen.

Den kinesiske kontrol og undertrykkelse var værre end noget, vi havde oplevet i de foregående 15 år. De kinesiske myndigheder terroriserede den tibetanske befolkning. Der var maskinpistolbevæbnede soldater overalt i gaderne. Patruljer på 6-8 soldater gik døgnet rundt i alle gader med et par hundrede meters mellemrum. Somme tider kunne man se to – tre patruljer samtidig i den samme gade. Der var maskingeværreder og soldater med kikkerter på hvert tredje hustag i de tibetanske kvarterer. Der var vejspærringer og kontrolposter med 2 – 3 km. mellemrum på alle veje uden for Lhasa. Den tibetanske del af Lhasa lignede, hvad det var: en by, der var besat af en fjendtlig hær.

Så snart der ikke var kinesiske soldater i nærheden blev vi spontant kontaktet af tibetanere, der ville fortælle os om situationen. En aften blev vi i en smal gade passeret af en kinesisk soldaterpatrulje, samtidig med at en ung tibetaner gik forbi i halvmørket. Han bøjede sig ind mod os og hviskede: ”The soldiers are killing us,” inden han hastigt gik videre. Vi snakkede med en del tibetanere, og det, de fortalte, var ikke rart.

Kinesisk soldat kontrollerer tibetanernes identitetspapirer ved indgangen til et buddhistisk tempel i Sera. 2009.

Maskinpistolbevæbnede kinesiske soldater chikanerer de bedende tibetanere foran Jokhangtemplet i det centrale Lhasa. 2009.

Kinesiske soldater patruljerer på gaden i Lhasa. 2009.

Husundersøgelser, vilkårlige arrestationer, fængslinger og mishandling var daglige begivenheder. Mange tibetanere var forsvundet, og ingen vidste, hvor de var. I Europas historie skal vi tilbage til Sovjetunionens og Nazitysklands fremfærd i Østeuropa for at finde noget, der svarer til det, der foregik i Tibet i 2009, og som formentlig stadig foregår.

Vi filmede de situationer fra dagligdagen, vi kunne komme til, ofte fra hustage og ud af vinduer for ikke at blive opdaget af det allesteds nærværende kinesiske politi. Vi fik nogle interviews med tibetanere, som var villige til at tale med os. Det kan siges rent ud. Alle de hundredvis af tibetanere, som vi har snakket med gennem årene, har haft ét ønske og én drøm: at kineserne ville forsvinde ud af deres land.

Vi lavede filmen færdig, da vi kom hjem, og den blev vist på DK4 i foråret 2010. Den kan stadig ses på Internettet på www.tibetfilm.dk